

BAB III

MÉTODE PENALUNGTIKAN

Métode dianggap salaku cara-cara, stratégi pikeun maham sacara réalistik, léngkah-léngkah sistematis pikeun matotoskeun sebab-akibat (Ratna, 2010, kc. 34). Dumasar kana éta hal, métode téh miboga pungsi pikeun ngajadikeun pasualan kalayan leuwih basajan nepi ka bisa dipatotoskeun jeung dipikaharti. Kitu ogé dina ieu panalungtikan, kudu maké métode nu luyu pikeun ngahontal tujuan panalungtikan, sangkan hasil dina panalungtikanana luyu jeung kaayaan sabenerna.

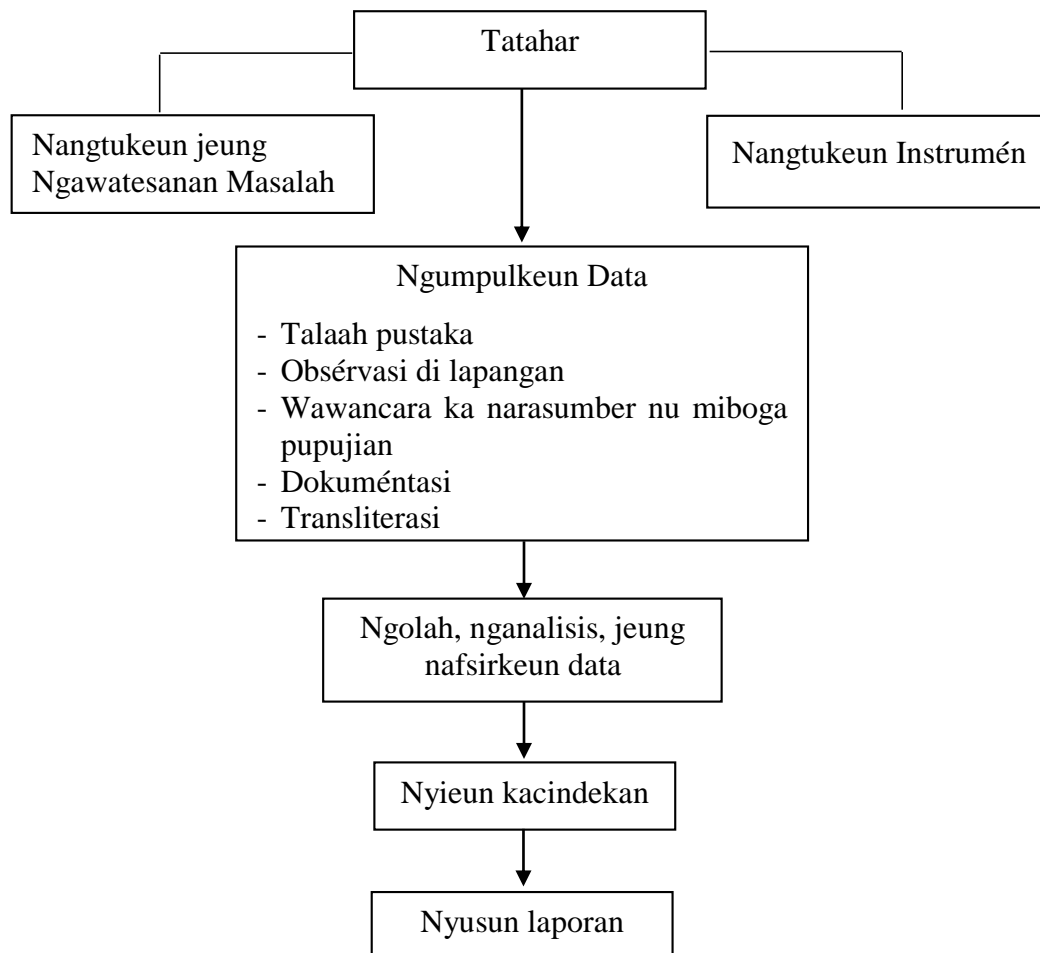
Ieu panalungtikan kagolong kana panalungtikan kualitatif. Nurutkeun Moleong (2007, kc. 6) panalungtikan kualitatif nyaéta panalungtikan nu tujuanana pikeun maham perkara subjék panalungtikan saperti paripolah, persépsi, motivasi, tindakan sacara holistik jeung sacara déskripsi dina wangun kekecapan jeung basa, dina hiji kontéks husus nu alamiah kalayan ngamangpaatkeun métode alamiah. Ku kituna, pikeun mikaharti pasualan dina panalungtikan kualitatif nyaéta ku cara ngalarapkeun métode panalungtikan nu salasahijina métode déskriptif.

Patali jeung éta hal, métode nu dilarapkeun dina ieu panalungtikan nyaéta métode deskriptif-analitik. Ratna (2010, kc. 53) nétélakeun yén métode deskriptif analitik nyaéta ngadéskripsikeun fakta-fakta nu tuluy dianalisis.

Tujuan tina métode déskriptif-analitik nyaéta pikeun ngadéskripsikeun puisi pupujian nu aya di di Kelurahan Cigondéwah Kalér. Salian ti éta, dina ieu panalungtikan ogé nganalisis struktur lahir jeung struktur batin puisi pupujian nu kapanggih di Kelurahan Cigondéwah Kalér, maluruh ajén atikan karakterna, sarta salasahiji teks pupujia di Kelurahan Cigondéwah Kalér dijadikeun bahan pangajaran ngaregepkeun di kelas VII SMP.

3.1 Desain Panalungtikan

Désain panalungtikan nyaéta bagan léngkah-léngkah panalungtikan ti mimiti tatahar nepi ka ngarumuskeun kacindekan nu tuluy nyusun laporan tina panalungtikan. Desain ieu panalungtikan digambarkeun dina bagan 3.1.

Bagan 3.1 Desain Panalungtikan

3.2 Lokasi jeung Sumber Data Panalungtikan

3.2.1 Lokasi Panalungtikan

Lokasi panalungtikan dina ieu tulisan, medar ngeunaan letak géografis jeung kaayaan sosial, nu dipedar saperti kieu.

3.2.1.1 Letak Géografis

Lokasi dina ieu panalungtikan nyaéta Kelurahan Cigondéwah Kalér. Kelurahan Cigondéwah Kalér téh salasihiji wewengkon nu aya di Kecamatan Bandung Kulon, Kota Bandung. Kelurahan Cigondéwah kabagi jadi 14 Rukun Warga (RW) jeung 47 Rukun Tetangga (RT).

Sacara géografis, wilayah kelurahan Cigondéwah aya dina *Koordinat Bujur* 107.56, *Koordinat Lintang* -6.94, 700 meter di luhur permukaan laut sarta lega wilayahna 142 héktar. Kelurahan Cigondéwah Kalér diwatesanan ku sababaraha kelurahan séjén nyaéta di belah wétan diwatesanan ku Kelurahan Caringin, belah

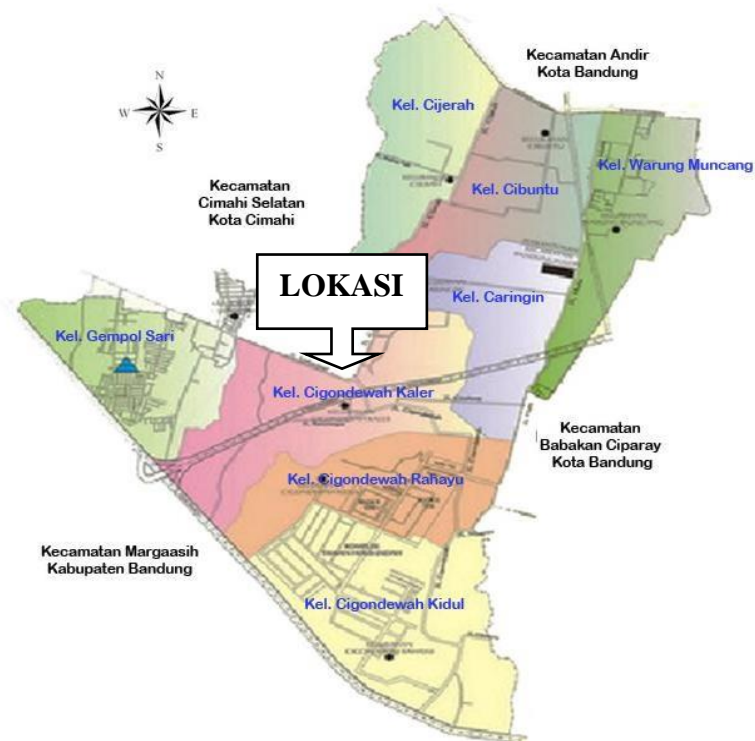
Santi Adawiah, 2019

PUPUJIAN DI KELURAHAN CIGONDÉWAH KALÉR KECAMATAN BANDUNG KULON KOTA BANDUNG
PIKEUN BAHAN PANGAJARAN NGAREGEPKEUN DI KELAS VII SMP (Ulikan Struktural jeung Ajén
Atikan Karakter)

Universitas Pendidikan Indonesia | repository.upi.edu | perpustakaan.upi.edu

kulon diwatesanan ku Kelurahan Gempol, belah kidul diwatesanan ku Kelurahan Cigondéwah Rahayu, jeung belah kalér diwatesanan ku Kelurahan Cijerah. Sacara leuwih jéntré letak géografis atawa tempat panalungtikan dina ieu panalungtikan katitén dina gambar 3.1 nu mangrupa peta wilayah Kecamatan Bandung Kulon.

Gambar 3.1 Peta Wilayah Kecamatan Bandung Kulon

Sumber: Badan Pusat Statistik Kota Bandung, 2017, kc. v

3.2.1.2 Kaayaan Sosial

Kaayaan Sosial di Kelurahan Cigondéwah Kalér ngawengku jumlah penduduk, agama, atikan jeung tradisi.

1) Penduduk

Tabél 3.1 Data Penduduk

Lalaki	10.727 urang
Awéwé	10.688 urang
Total Penduduk	21.540 urang

2) Agama jeung Jumlah Tempat Ibadah

Agama nu diagem ku masarakat di Kelurahan Cigondéwah Kalér nyaéta agama Islam (20.543 urang); agama Protéstan (634 urang); jeung agama Katolik (363

Santi Adawiah, 2019

**PUPUJIAN DI KELURAHAN CIGONDÉWAH KALÉR KECAMATAN BANDUNG KULON KOTA BANDUNG
PIKEUN BAHAN PANGAJARAN NGAREGEPKEUN DI KELAS VII SMP (Ulukan Struktural jeung Ajén
Atikan Karakter)**

Universitas Pendidikan Indonesia | repository.upi.edu | perpustakaan.upi.edu

urang). Jumlah tempat ibadah agama Islam nu aya di Kelurahan Cigondéwah Kalér téh aya 8 masjid jeung 5 mushola.

3) Pakasaban

Pakasaban nu aya di masarakat Kelurahan Cigondéwah Kalér téh aya PNS (188 urang), TNI/POLRI (12 urang), pagawé swasta (3.732 urang), patani (352 urang), padagang (4.019 urang), wiraswasta (3.592 urang), pelajar (8.631 urang), mahasiswa (103 urang), pensiunan (94 urang) sarta nu séjénna 1.384 urang.

4) Tradisi

Tradisi atawa kebudayaan nu aya di Kelurahan Cigondéwah Kalér nyaéta Silat, ngareuahreuah poé perayaan agama Islam (muludan jeung rajaban), ziarah qubur berjamaah, hajat rewah, hajat lebaran, hajat kupat jeung tradisi nu séjénna.

3.2.2 Sumber Data Panalungtikan

Sumber data panalungtikan nyaéta subjék tina data nu rék dicangking (Arikunto, 2013, kc. 72). Nurutkeun Arikunto (2013, kc. 21-22) sumber data dina panalungtikan dibagi jadi dua nyaéta data primér jeung data sékundér.

Data primér nyaéta data dina bentuk vérbal atawa kekecapan nu diucapkeun sacara lisan, paripolah nu dilakukeun ku subjék nu dipercaya. Data sékundér nyaéta data nu dicangking dina dokumén-dokumén grafis (tabél, cutatan, notulén rapat, SMS), foto-foto, film, rékaman vidéo, atawa barang-barang nu bisa ngarojong kana data primér.

Sumber data primér dina ieu panalungtikan, nyaéta informasi-informasi nu ditepikeun ku sababaraha narasumber nu aya di Kelurahan Cigondéwah Kalér, Kecamatan Bandung Kulon, Kota Bandung. Sumber data sékundér dina ieu panalungtikan nyaéta cutatan-cutatan atawa téks pupujian nu aya di Kelurahan Cigondéwah Kalér, Kecamatan Bandung Kulon, Kota Bandung. Aya sababaraha narasumber dina ieu panalungtikan, di antarana disebutkeun dina tabél 3.2.

Tabél 3.2 Data Narasumber

No.	Wasta	Umur (taun)	Jenis Kelamin	Pakasaban	Atikan	Padumukan
1.	Ust. Mohammad Aolawi	24	Lalaki	Guru ngaji di Masjid Ar-Rohmah	SMA	Cigondewah Kaler, RT 02/ RW 10 No. 1
2.	Hj. Saadah	84	Awéwé	Guru ngaji di Madrasah Al- Muhaimin	SD	Cigondewah Kaler, RT03/RW 03 No. 5
3.	Ust. Mohamad Sobari	46	Lalaki	Guru ngaji di Masjid	SMA	Cigondewah Kaler, RT01/ RW 09 No. 8
4.	Ust. Muhammad Ade Muhidin	37	Lalaki	Imam masjid jeung guru ngaji di Masjid jeung Majelis Ta'lim Al- Ikhlas	SD	Cigondéwah Kalér, RT 03/RW 09 No. 53
5.	Ust. Ahmad Zunaidi	39	Lalaki	Guru ngaji di madrasah Al-Uzlah jeung wiraswasta	SD	Cigondéwah Kalér, RT 01 RW 03
6.	Ust. Saepulloh	35	Lalaki	Guru ngaji di madrasah Al-Mu'min	SMP	Cigondéwah Kalér, RT 01 RW 10

3.3 Téknik Panalungtikan

Téknik panalungtikan medar ngeunaan téknik ngumpulkeun data jeung téknik ngolah data nu dipedar saperti kieu.

3.3.1 Téknik Ngumpulkeun Data

Teknik ngumpulkeun data nyaéta léngkah nu pangpentingna dina panlungtikan, lantaran tujuan utama tina panalungtikan nyaéta pikeun nyangking data (Sugiyono, 2018, kc. 308). Umumna teknik ngumpulkeun bisa ngagunakeun teknik wawancara, angkét, observasi, studi dokumentasi, jeung *focus group discussion* (FGD) (Noor, 2015, kc. 138). Téknik nu dipaké dina ieu panalungtikan nyaéta (1)

talaah pustaka; (2) obsérvasi; (3) wawancara; (4) dokuméntasi; jeung (5) transliterasi nu dipedar saperti kieu.

1) Talaah Pustaka

Studi kepastakaan nyaéta kajian tioritis jeung référénsi séjén nu miboga ajén, budaya jeung norma nu mekar saluyu jeung situasi sosial nu ditalungtik (Sugiyono, 2017, kc. 208). Ku kituna, talaah pustaka dina ieu panalungtikan aya patalina jeung sastra, pupujian, ajén atikan karakter.

Teknik ngumpulkeun data ngagunakeun talaah pustaka téh pikeun néangan informasi dina buku atawa jurnal nu aya di Pabukon Departemen Pendidikan Bahasa Sunda, Pabukon Universitas Pendidikan Indonesia, jeung Pabukon DISPUSIPDA Bandung, sarta dina internét.

2) Obsérvasi

Nurutkeun Nasution (dina Sugiyono, 2018, kc. 310) obsérvasi nyaéta dadasar sakabéh élmu pangaweruh. Ieu hal nuduhkeun yén tina obsérvasi bisa nyangking data jeung fakta nu aya di lapangan pikeun ngalaksanakeun panalungtikan.

Téknik obsérvasi dina panalungtikan miboga pungsi pikeun ngalarapkeun format atawa blanko panalungtikan salaku instrumén. Format nu disusun eusina ngeunaan kajadian atawa paripolah nu ngagambarkeun waktu kajadian rék lumangsung (Arikunto, 2013, kc. 272).

Téknik panalungtikan obsérvasi nu dilakukeun dina ieu panalungtikan téh tujuanna pikeun niténan kagiatan-kagiatan nu aya patalina jeung panalungtikan di Kelurahan Cigondéwah Kalér, Kecamatan Bandung Kulon, Kota Bandung sacara langsung nu dijéntrékeun dina tabél 3.3.

Tabél 3.3 Obsérvasi ka Lapangan

No.	Waktu	Tempat observasi	Kegiatan
1.	25 Januari 2019	Madrasah Ar-Rohmah	Pangajian ibu-ibu
2.	26 Fébruari 2019	Madrasah Al-Ikhlas	Pangajian barudak
3.	1 Maret 2019	Madrasah Al-Mu'min	

3) Wawancara

Wawancara nyaéta wangun paguneman nu dilakukeun ku pananya jeung narasumber (Arikunto, 2013, kc. 198). Tujuan wawancara dina ieu panalungtikan

nyaéta mikanyaho sacara écés kana pasualan dina ieu panalungtikan tina jawaban narasumber.

Esterberg (Sugiyono, 2018, kc. 319) nétélakeun yén wawancara kabagi jadi tilu bagian di antarana nyaéta wawancara *terstruktur*, wawancara *semiterstruktur*, jeung wawancara henteu *terstruktur*. Anapon dina ieu panalungtikan ngalarapkeun wawancara *semiterstruktur*.

Wawancara *semiterstruktur* kaasup kana katégori *in-dept interview*, nyaéta wawawancara nu leuwih bébas tibatan wawancara *terstruktur*. Tujuan wawancara *semiterstruktur* nyaéta pikeun mikanyaho pasualan-pasualan nu leuwih némbak, nyaéta narasumber nepikeun kamandang jeung ide-idenana. Panalungtik perlu ngaregepkeun sacara taliti jeung nyatet sakabéh informasi nu ditepikeun ku narasumber.

4) Dokuméntasi

Dokuméntasi nyaéta maluruh data ngeunaan hal-hal atawa variabel nu mangrupa cutatan, transkrip, buku, koran, majalah, prasasti (Arikunto, 2013, kc. 274). Anapon dokuméntasi dina ieu panalungtikan nyaéta cutatan atawa téks jeung buku pupujian nu aya di Kelurahan Cigondéwah Kalér dina wangun rékaman jeung dokuméntasi.

5) Transliterasi

Transliterasi nyaéta ngaganti atawa ngaalih aksara tina hiji aksara kana aksara séjén. Istilah séjén tina transileterasi nyaéta transkripsi nu hartina: ngarobah téks tina hiji éjaan kana éjaan nu séjén atawa ngaganti (ngalihkeun) téks lisan (rékaman) kana téks tinulis (Supriyadi, 2011, kc. 14). Téknik transliterasi dina ieu panalungtikan, miboga tujuan pikeun ngaalihaksarakeun teks pupujian di Kelurahan Cigondéwah Kalér nu ditulis dina aksara Arab pégon kana aksara latén sangkan bisa ngahontal tujuan panalungtikan.

3.3.2 Téknik Ngolah Data

Téknik ngolah data mangrupa téknik dina nganalisis data-data nu geus dikumpulkeun tina hasil panalungtikan nu ngalarapkeun métode déskriptif-analitik. Éta data nu diolah téh mangrupa hasil tina data nu dikumpulkeun nu didéskripsikeun dina wangun téks nu sipatna naratif. Ieu hal, saluyu jeung

pamadegan ti Miles and Huberman (dina Sugiyono, 2018, kc. 341) nu nétélakeun yén dina ngolah data panalungtikan kualitatif téh, ditulis dina wangun téks nu sipatna naratif.

Data nu didéskripsikeun nyaéta puisi pupujian nu aya di Kelurahan Cigondéwah Kalér, Kecamatan Bandung Kulon, Kota Bandung. Dina ieu panalungtikan ogé, dilarapkeun analisis struktur lahir jeung struktur batin puisi pupujian, maluruh ajén atikan karakter sarta salasahiji téks pupujian nu dianalisis dijadikeun bahan ajar ngaregepkeun di kelas VII SMP.

Léngkah mimiti nu dilaksanakeun dina ieu panalungtikan nyaéta panalungtik nangtukeun sampel téks pupujian nu rék dianalisis sacara acak (random). Sabada nangtukeun sampel satuluyna panalungtik ngaalihaksarakeun/ngatransliterasi sababaraha téks pupujian nu ditulis dina aksara pégon kana aksara latén.

Léngkah nu satuluyna nganalisis puisi pupujian dumasar kana analisis struktural puisi nu kabagi jadi dua bagian, nyaéta analisis struktural lahir puisi dumasar kana téori Alton C. Morris (tipografi/tatarupa, diksi, imaji, kecap kongkrit, gaya basa, jeung purwakanti, ritma, métrum) sarta analisis struktur batin puisi dumasar kana téori I.A. Richard (téma, rasa, nada, jeung amanat). Sabada analisis struktural puisi pupujian, satuluyna panalungtik nganalisis ajén atikan karakter dumasar kana 18 ajén atikan karakter nu ditétélakeun ku Pusat Kurikulum jeung Perbukuan Kementrian Pendidikan Nasional. Lian ti éta, salasahiji téks pupujian nu aya di Kelurahan Cigondéwah Kalér dijadikeun bahan ajar dumasar kana téori Haerudin (padika milih bahan pangajaran) nu diluyukeun jeung kurikulum 2013 révisi 2017.

3.4 Instrumén Panalungtikan

Sugiyono (2018, kc. 305) nétélakeun yén instrumén atawa alat panalungtikan dina panalungtikan kualitatif nyaéta panalungtikna sorangan. Ku lantaran kitu, panalungtik salaku instrumén kudu “divalidasi” sakumaha jauhna panalungtik siap ngalaksanakeun panalungtikan ka lapangan. Éta validasi téh ngawengku pamahaman panalungtik kana métode panalungtikan kualitatif, ngawasa kana widang nu ditalungtik, jeung siap henteuna panalungtik kana objék nu rék ditalungtik boh sacara akademik boh logistikna.

Santi Adawiah, 2019

*PUPUJIAN DI KELURAHAN CIGONDÉWAH KALÉR KECAMATAN BANDUNG KULON KOTA BANDUNG
PIKEUN BAHAN PANGAJARAN NGAREGEPEUN DI KELAS VII SMP (Ulukan Struktural jeung Ajén
Atikan Karakter)*

Universitas Pendidikan Indonesia | repository.upi.edu | perpustakaan.upi.edu

Panalungtik kualitatif salaku *human instrument*, miboga pungsi netepkeun fokus panalungtikan, milih narasumber salaku sumber data, ngumpulkeun data, ngajénan kualitas data, analisis data, nafsrikeun data jeung nyieun kacindekan kana pamanggihna (Sugiyono, 2018, kc. 306). Salian ti éta, panalungtik salaku instrumén panalungtikan bisa mekarkeun instrumén panalungtikan nu basajan sacara ngalengkepan data jeung ngabandingkeun data tina hasil obsérvasi jeung wawancara.

Dina ieu panalungtikan, instrumén panalungtikan nu dilarapkeun nyaéta instrumén panalungtikan dina ngumpulkeun data nu ngawengku instrumén talaah pustaka, format obsérvasi, padika wawancara, média dokuméntasi, jeung instrumén transliterasi. Lian ti éta, dina ieu panalungtikan ngalarapkeun ogé instrumén panalungtikan dina ngolah data nu ngawengku instrumén analisis ulikan struktural puisi pupujian jeung instrumén analisis ajén atikan karakter. Instrumén panalungtikan dina ngumpulkeun data jeung instrumén panalungtikan dina ngolah data dipedar saperti kieu.

3.4.1 Instrumén Panalungtikan dina Ngumpulkeun Data

Instrumén panalungtikan pikeun ngumpulkeun data dina ieu panalungtikan ngawengku talaah pustaka, obsérvasi, wawancara, dokuméntasi, jeung transliterasi. Éta instrumén dipedar saperti kieu.

1) Instrumén Talaah Pustaka

Tabél 3. 4 Talaah Pustaka

No.	Buku	Keterangan

2) Format Obsérvasi

Tabél 3.5 Obsérvasi

No.	Waktu	Tempat obsérvasi	Kegiatan	Narasumber

3) Padika Wawancara

Tabél 3. 6 Padika Wawancara

Wasta :	
Poé, Tanggal :	
No.	Daptar Patalékan
1.	Nurutkeun Bapa/Ibu naon ari pupujian téh?
2.	Kumaha kaayaan pupujian di Kelurahan Cigondéwah Kalér?

Santi Adawiah, 2019

*PUPUJIAN DI KELURAHAN CIGONDÉWAH KALÉR KECAMATAN BANDUNG KULON KOTA BANDUNG
PIKEUN BAHAN PANGAJARAN NGAREGEPEUN DI KELAS VII SMP (Ulikan Struktural jeung Ajén
Atikan Karakter)*

Universitas Pendidikan Indonesia | repository.upi.edu | perpustakaan.upi.edu

3.	Iraha nyangking informasi pupujian di Kelurahan Cigondéwah Kalér? Ti saha?
4.	Dina raraga naon ieu pupujian dinadomkeun di Kelurahan Cigondéwah Kalér? Iraha baé waktuna?
5.	Pupujian naon baé nu sok dinadomkeun di ieu pangaosan?
6.	Saha baé nu sok nganadomkeun pupujian?
7.	Kumaha cara ngajarkeun pupujian ka para santri/siswa?
8.	Basa/aksara naon baé nu dipaké dina pupujian nu aya di ieu pangaosan?
9.	Naon waé pungsi pupujian di ieu pangaosan?
10.	Kumaha pamadegan Bapa/Ibu ngeunaan pangajaran pupujian di Sakola? Naha bisa jadi tarékah pikeun ngamumulé pupujian di jaman ayeuna?

Tabél 3.7 Narasumber

No.	Wasta	Umur	Jenis kelamin	Pakasaban	Atikan	Padumukan

Tabél 3.8 Data Pupujian

No.	Judul Pupujian	Narasumber

4) Média Dokuméntasi

Média dokuméntasi nyaéta alat bantu pikeun meunangkeun informasi tina hasil obsérvasi jeung wawancara ti para narasumber. Anapon media pangrojong dina ieu panalungtikan nyaéta rékaman (*recorder*), kaméra poto jeung kaméra video (*handycam*).

- (1) Rékaman (*Recorder*), pungsina pikeun ngarékam salila wawancara lumangsung jeung para narasumber.
- (2) Kaméra poto, pungsina pikeun ngadokuméntasi salila obsérvasi kagiatan-kagiatan di lapangan nu aya patalina jeung pupujian sarta ngadokuméntasi wawancara antara panalungtik jeung para narasumber.
- (3) Kaméra video (*handycam*), pungsina pikeun ngavidio barudak pangajian jeung ibu-ibu pangajian waktu nadomkeun pupujian.

5) Transliterasi

Gambar 3.2 Kartu Data Transliterasi Téks Pupujian

Judul Pupujian:
Téks Pupujian aksara Arab Pégon:
Transliterasi Téks Pupujian kana aksara Latén:

3.4.2 Instrumén Panalungtikan dina Ngolah Data

Intrumén panalungtikan dina ngolah data nyaéta analisis struktural puisi pupujian jeung analisis ajén atikan karakter, dipedar saperti kieu.

1) Ulikan Struktural Puisi Pupujian

Tabél 3.9 Tipografi/Tatarupa

Pada ka-	Padalisan ka-	Rumpaka	Jumlah Engang

Tabél 3.10 Diksi

Déskripsi Diksi	Kode	Sempalan Rumpaka

Tabél 3.11 Imaji jeung Kecap Kongkrit

Imaji	Kecap Kongkrit	Kode	Sempalan Rumpaka

Tabél 3.12 Gaya Basa

Gaya basa	Kode	Sempalan Rumpaka

Tabél 3.13 Purwakanti

Purwakanti	Kode	Sempalan Rumpaka

Gambar 3.3 Kartu Data Analisis Struktur Batin Puisi Pupujian

Judul Pupujian: Téma: Rasa : Nada : Amanat:
----

2) Ulikan Ajén Atikan Karakter

Tabél 3.14 Ajén Atikan Karakter

No.	Ajén Atikan Karakter	Déskripsi	Judul Pupujian	Kode	Sempalan Rumpaka